

A close-up portrait of a young man with dark hair, looking slightly to the right. He has a nose ring and dramatic eye makeup, including dark eyeliner and bright, shimmering eyeshadow. The lighting is dramatic, with warm tones on his face and cooler tones in the background. The text is overlaid on the left side of the image.

UNG MELLEM ANBRINGELSE OG EGET HJEM

Udfordringer og
potentialer

UNG MELLEM ANBRINGELSE OG EGET HJEM

Udfordringer og
potentialer

INDHOLD

Forord
→ s. 5

Indledning
→ s. 7

Hvem er de unge: Tal og fakta
→ s. 10

ANALYSE

Tema 1:
**NETVÆRK OG
RELATIONER**
→ s. 12

Tema 2:
**PSYKISKE
EFTERVIRKNINGER**
→ s. 20

Tema 3:
**SYSTEMSKABTE
FORHINDRINGER**
→ s. 28

Tema 4:
**FORBEREDELSE TIL
VOKSENLIVET**
→ s. 36

Fortællinger fra de unge om overgangen
mellem anbringelse og eget hjem
→ s. 44

Tak
→ s. 51

TID TIL HANDLING

» Der er ikke nogen, der kigger skævt til normale unge, hvis de kommer som 25-årige og spørger: 'Kan jeg ikke lige flytte hjem igen, for jeg er helt fucked?' Men hvis vi kommer som 25-årige, så er der bare ikke nogen hjælp. For der er ikke nogen at spørge.

Udsagnet stammer fra en af de unge tidligere anbragte, der har bidraget til denne publikation – og som har erfaring på godt og ondt med at gå fra anbringelse til eget hjem. Ved det 18. år slutter anbringelsen som regel, og for mange er overgangen til at bo selv en stor udfordring. Der er ofte ikke et stabilt netværk eller andre voksenrelationer, de kan regne med, der støtter dem og hjælper dem på plads og på rette vej.

Årligt bruger vi 12-14 mia. kr. på anbringelser og andre foranstaltninger, der skal sikre børn og unges ret til tryghed og udvikling. Når de så fylder 18 år, lukker kommunekasserne i vid udstrækning i, og de unge må sejle deres egen sø. Nogle havner i misbrug, kriminalitet og hjemløshed. Det giver ikke mening, hverken menneskeligt eller økonomisk.

Det er slet ikke godt nok, at vi som samfund slipper de unge på et tidspunkt, hvor de har allermost brug for støtte. Disse unge har brug for mennesker og relationer, som kan aktivere de superkræfter, som mange tidligere anbragte børn også har, fordi de måske hele livet har skullet holde sig oprejst gennem en barndom i stiv modvind.

I Bikubenfonden arbejder vi for at løfte flere unge væk fra kanten ved at øge deres livsmestring, selvværd og handlekraft. Hvis vi skal hjælpe de unge bedre, skal vi forstå dem. Det er dem, det handler om, og de er de eneste, der har et 360 graders indblik i, hvordan det opleves at være ung anbragt i overgangen til eget hjem. I denne publikation bruger de deres fælles erfaringer til at pege os i de retninger, hvor det set fra deres perspektiv er meningsfuldt at sætte ind. De vigtigste udfordringer, som de peger på, er manglende netværk og relationer, manglende behandling af psykiske eftervirkninger, systemskabte forhindringer og manglende forberedelse til voksenlivet.

På baggrund af den viden vil Bikubenfonden nu investere i løsninger over for svigtede unge i overgangen mellem anbringelse og eget hjem. Der er brug for stærke og langtidsholdbare løsninger, så ingen står alene uden for fællesskaber og ikke får den hjælp af myndighederne, de har brug for. Men ingen kan lykkes alene. Vi kan kun skabe en afgørende forandring, hvis vi arbejder samme vej på tværs af myndigheder og civilsamfund og viser vilje til at finde nye veje, der løfter de unge væk fra kanten og styrker deres livsmestring.

Lad os sige det, som det er: Der er plads til forbedring – det er tid til handling.

Søren Kaare-Andersen
Direktør

Sine Egede
Chef for det sociale område

Hvert år anbringes ca. 1% af danske børn og unge mellem 0 og 17 år uden for hjemmet. De offentlige systemer tager over – for en periode – fordi man vurderer, at det er nødvendigt for at sikre sundhed og udvikling og for at give barnet eller den unge bedre chancer for et godt liv.

INDLEDNING

Hvert år anbringes ca. 1 % af danske børn og unge mellem 0 og 17 år uden for hjemmet¹. De offentlige systemer tager over – for en periode – fordi man vurderer, at det er nødvendigt for at sikre sundhed og udvikling og for at give barnet eller den unge bedre chancer for et godt liv.

Desværre lykkes det ikke altid at skabe bedre livsvilkår for børnene og de unge. Statistikkerne fortæller en til tider forstemmende historie om ulighed i chancer og risiko for social marginalisering blandt unge, der har været anbragt². Et af de steder, hvor tidligere anbragte unge desværre er overrepræsenteret, er i hjemløsestatistikkerne. Et studie fra 2017 viser, at ca. to ud af fem hjemløse unge mellem 18 og 24 år har været anbragt. Dertil kommer de unge hjemløse under 18, der ikke findes opgørelser over.

Hvad er de vigtigste fokusområder, hvis vi skal løfte flere anbragte væk fra kanten? Det bidrager denne publikation med at kaste lys over. På de følgende sider præsenteres fire centrale temaer, som er væsentlige at gøre noget ved. Temaerne er indkredset, drøftet og beskrevet af en gruppe tidligere anbragte unge sammen med en gruppe af forskere, fagfolk og praktikere på området.

Publikationen tager afsæt i de unges levede erfaringer og oplevelser. Og de unge er inddraget ligeværdigt i arbejdet med at pege på, hvad der skal til, hvis vejen ud i eget liv og bolig skal blive lettere for anbragte børn og unge fremover. Udgangspunktet har været de unges egne fortællinger om at flytte hjemmefra sat i spil over for fagfolk, praktikere og forskere.

Deres fælles dialog førte til formuleringen af de fire temaer:

TEMA 1: NETVÆRK OG RELATIONER

Handler om, hvordan tidligere anbragte unge ofte har svage netværk, få nære relationer og lav grad af deltagelse i fællesskaber.

→ s. 12

TEMA 2: PSYKISKE EFTERVIRKNINGER

Handler om de alvorlige psykiske mén, unge tidligere anbragte har med fra deres opvækst og konsekvenserne ved dette.

→ s. 20

TEMA 3: SYSTEMSKABTE FORHINDRINGER

Handler om de benspænd og forhindringer, unge tidligere anbragte har oplevet og oplever i det offentlige system.

→ s. 28

TEMA 4: FORBEREDELSE TIL VOKSENLIVET

Handler om de praktiske og følelsesmæssige udfordringer, tidligere anbragte unge oplever, når anbringelsen slutter, og de skal flytte for sig selv.

→ s. 36

Temaerne giver ikke et udtømmende billede af vilkårene for unge tidligere anbragte, som skal etablere sig i eget hjem. Temaerne og de understøttende citater fra de unges fortællinger indkapsler nogle af de centrale udfordringer, de unge oplever. Alt, hvad de unge har påpeget, har været lagt frem og er drøftet med praktikere og forskere. Og alle fire temaer kan genfindes i den tilgængelige forskning på området. Hvert tema suppleres derfor af korte uddrag fra forskning og tal på området, som fra forskellige vinkler berører spørgsmålet om anbringelser, hjem og hjemløshed. Dermed bidrager og understøtter forskningen temaerne.

Under hvert tema skitseres desuden tre-fire pejlemærker udviklet af de unge, forskerne og praktikerne i fællesskab. Pejlemærkerne er formuleret åbent og som positive scenarier: "Tænk, hvis ...". De skal bidrage til at anskueliggøre, hvor der kan sættes ind i forhold til de aktuelle udfordringer, så udviklingen vendes. Formålet med pejlemærkerne er at skabe et grundlag for fokus og retning fremad i arbejdet med at forbedre vilkårene for unge anbragte, når de skal flytte i eget hjem og skabe sig et godt voksenliv.

Til sidst i publikationen findes tre fortællinger, fortalt af de unge, som indgik i vidensprocessen.

Sådan gjorde vi

TILGANG OG METODE

Denne publikation bygger på en kvalitativ, dialogisk tilgang til vidensudvikling, hvor unges egne erfaringer, eksisterende praksisviden samt forskning på området alle har bidraget til analysen.

Udgangspunktet for analysen har været tidligere anbragte unges erfaringer om overgangen fra at være anbragt til at bo i eget hjem. De unge har derudover været en aktiv del af selve analysearbejdet. Deres viden og erfaringer er delt, drøftet og nuanceret sammen med fagprofessionelle, frivillige og forskere.

Tilsammen giver det grundlaget for at udpege de temaer, der er vigtigst at fokusere på med henblik på at skabe en positiv forandring for anbragte unge i overgangen til eget hjem. Metoden er inspireret af organisationer som Investing in Children (England) og Forandringsfabrikken (Norge),

som systematisk arbejder med at give udsatte unge en stemme i udviklingen af samfundet.

DELTAGERE I ANALYSEN

I alt har 18 unge bidraget til analysen. De unge er udvalgt ud fra kriterier om at skabe repræsentativitet i fortællingerne. De er mellem 19 og 34 år, og der er variation i, hvor de unge kommer fra geografisk, og om de har været i plejefamilie eller på institution. Syv af de unge har på et tidspunkt i deres liv stået helt uden tag over hovedet. Tre har oplevet en god og tryk overgang til eget hjem. De øvrige har på forskellige måder oplevet ustabile, usikre eller rodløse boligsituationer.

Derudover har 15 fagfolk, frivillige og forskere bidraget til analysen. Se overblik bagerst i publikationen.

PROCESSEN

Bag denne publikation ligger en omfattende inddragelses- og dialogproces i tre trin:

1. Fortællinger

Først blev der afholdt en fortællerweekend, hvor 12 unge deltog. Der blev skabt fortællinger ud fra temaer, der alle handlede om overgangen fra en anbringelse til at bo i eget hjem. Seks andre unge har yderligere bidraget med fortællinger.

→ **Output:** 44 fortællinger om overgangen med at være anbragt og skulle bo i eget hjem (se eksempel på fortællinger bagerst i publikationen). De unge udviklede fælles perspektiver på deres erfaringer.

2. Dialog

De unges fortællinger og oplevelser blev perspektiveret via forskningsbaseret viden og med input fra fagprofessionelle. Det skete via faciliteret dialog mellem de unge og praktikere, forskere mv. med formål om at udpege de vigtigste temaer, der gik på tværs af de unges fortællinger.

→ **Output:** Tværgående temaer udpeget og beskrevet af grupper på tværs af fagfolk, forskere og unge.

3. Fokusering

Afslutningsvis blev temaerne yderligere nuanceret i en dialog mellem de unge og forskerne. Med hver deres viden – den erfarede og den forskningsbaserede – pegede de i fællesskab på, hvilke elementer det er vigtigst at gøre noget ved, hvis det skal lykkes at skabe bedre vilkår for unge anbragte på vejen mod at skabe deres eget hjem.

→ **Output:** Nuancering af temaer og fokuseret bud på, hvor det er vigtigst at sætte ind, hvis der skal ske forandring.

I løbet af 2019 udkommer en metodepublikation, som yderligere uddyber metoden og formidler viden om ungeinddragelse.

HVEM ER DE UNGE? TAL OG FAKTA

Knap 14.000 børn og unge mellem 0-22 år var i 2017 anbragt.³

52% af de anbragte unge har afsluttet 9. klasse. Det gælder for 94% af unge, som ikke har været anbragt.⁴

6 ud af 10 unge, som har været tidligere anbragt eller har haft en fast kontaktperson i deres barndom, modtager efterværn fra kommunen, når de fylder 18 år.⁵

24% af de anbragte unge har gennemført en ungdomsuddannelse senest 6 år efter folkeskolen. For ikke anbragte unge er tallet 77%.⁶

Hver sjette tidligere anbragte er på førtidspension som 30-årig, og mere end hver femte er på kontanthjælp. Blandt andre 30-årige er kun 2% på førtidspension og 5% på kontanthjælp.⁷

44% af alle anbragte unge har fået en psykiatrisk diagnose som 19-årig mod 7% af alle unge generelt.⁸

28% af de anbragte 18-årige har svaret, at de på et tidspunkt i livet har forsøgt at begå selvmord. Dette gælder for 5% af andre unge, der ikke har været anbragt.⁹

Knap 10% af unge mellem 15-22 år, som har været anbragt uden for hjemmet i perioden fra 2012-2016, blev dømt for kriminalitet i 2017. Andelen af unge, der er dømt for kriminalitet, er 8 til 9 gange højere blandt anbragte unge end blandt ikkeudsatte unge.¹⁰

TEMA 1: NETVÆRK OG RELATIONER

Manglende eller svage netværk, få eller ingen nære relationer og lav grad af deltagelse i fællesskaber i bl.a. skole og fritidsliv er et vilkår for mange unge tidligere anbragte.

Manglende eller svage netværk, få eller ingen nære relationer og lav grad af deltagelse i fællesskaber i bl.a. skole og fritidsliv er et vilkår for mange tidligere anbragte unge. Fortællinger fra de 18 unge, der har medvirket i publikationen her, er gennemsyret af oplevelsen af ikke at have nogen relationer, de altid kan regne med; nogen, de kan spejle sig positivt i; nogen med ressourcer, som kan hjælpe dem på vej. De savner positive netværk og fællesskaber, der giver retning og mening og opbygger social kapital. Det har grundlæggende betydning og øger sårbarheden og risikoen for hjemløshed eller ustabile boligsituationer.

MIDLERTIDIGE OG BETALTE RELATIONER SOM GRUNDEVILKÅR

Risikoen for brudte relationer er stor. En anbringelse tænkes så vidt muligt som midlertidig, og de mennesker, der udgør anbragte børns relationer, er ofte på gennemrejse; de voksne får nye jobs, eller børnene flyttes til nye opholdssteder.

» Hver gang jeg har følt mig tæt på nogen, så er de forsvundet – også pædagoger ... så er de stoppet eller blevet fyret. Og hver gang jeg blev venner med nogen, så flyttede de igen. Jeg har set alle blive udskiftet. Så til sidst holdt jeg mig mere for mig selv.

Mand, 20 år

De unge er meget bevidste om, at det er et vilkår. Det former deres tilgang til mødet med andre og er selvforstærkende, fordi de unge også tøver med at lade nogen komme tilstrækkeligt tæt på til, at de kan blive en støttende relation. De unge har samtidig en stor opmærksomhed på, at langt de fleste voksne relationer i deres liv er betalt for at løse en bestemt opgave. De unge beskriver deres erfaringer med at skulle 'gøre sig fortjent' til relationer, samtidig med at de er afhængige af at læne sig op ad og have tillid til netop relationer, der har en indbygget udløbsdato.

Den mentale bagage, de unge får med fra et liv med ustabil opvækst, gentagne svigt og opbrud i relationerne kommer således til udtryk ved lavt selvværd, ringe tillid til andre og en oplevelse af at være forkert. De unge er med andre ord ulige stillet, når det kommer til at opleve stabile og betingelsesløse relationer, hvor de kan udvikle selvtilid og selvværd.

» Jeg er en af dem, der ikke er god til at fastholde et netværk. For mig har det hele livet været svært at have venskaber. Jeg har altid taget afstand til andre, som var i min egen situation. Fordi jeg syntes, at jeg var for god til dem – men heller ikke følt noget til fælles med "de normale". For mig er det forbundet med meget skam – skammen i at være den, jeg er og ikke tro på, at jeg kan byde ind med noget.

Kvinde, 29 år

DE SVAGESTE NETVÆRK STÅR TILBAGE

De år, hvor de unge skal etablere sig i eget hjem, er samtidig den periode, hvor de betalte relationer forsvinder, skiftes ud eller udfases. Ofte er der kun den biologiske familie og de netværk, man selv har opbygget, tilbage – og de er ofte mindre stærke og støttende end andre unges. For nogle unge betyder det, at de vender tilbage til deres biologiske familie. Og som en del af de unge påpeger, så er de problemer, der gjorde, at de blev anbragt, stadig aktuelle. Familien bliver derfor mere et vilkår end en støtte i overgangen til voksenlivet og eget hjem.

» **Min sagsbehandler sagde, at jeg bare kunne tage på herberg, imens jeg ventede på, at voksenenheden skulle finde et sted til mig (...) Det ville jeg ikke. Så jeg blev nødt til at tage hjem til min mor. Jeg blev anbragt, fordi min mor slog mig rigtig meget, så det var ikke særlig godt at komme tilbage til hende.**

Kvinde, 22 år

De unges øvrige netværk består ofte af unge med lignende baggrund. Nogle har de mødt, mens de var anbragt, andre er kammeratskaber fra et liv på kanten. Det er netværk, som de unge har det ambivalent med. På den ene side kan det være der, man henter de nære venner og der, man kan være sig selv uden hemmeligheder og facader. Det kan også være der, man kan hente support eller tag over hovedet i kritiske situationer. Men de kammerater, de unge har med fra anbringelseslivet, er samtidig unge med de

samme problemer, som de selv slås med. Unge, som også mangler social kapital og et ressourcestærkt netværk, og som derfor ikke bidrager til at flytte dem i retning af et bedre liv og en blivende bolig.

» **Når man bliver anbragt, får man et tarveligt netværk, og det gode netværk, som jeg havde inden, jeg blev taget væk fra mit hjem, forsvandt (...) Det var ikke sundt for mig. Det ville have været vigtigere for mig at holde fast i de gode venner.**

Kvinde, 22 år

DE ANDRES FÆLLESSKABER OG UKENDTE SOCIALE KODER

Oplevelsen af at være – og blive set som – anderledes, fordi man er eller har været anbragt, er stærk og gennemgående hos de unge. Det kan være svært overhovedet at finde vej til positive fællesskaber både i skolen og i fritiden. De unge oplever, at de ikke i tilstrækkelig grad støttes i og opfordres til det. Og de eksisterende fællesskaber og fritidstilbud er heller ikke gode til at række ud og tilbyde en relation. Bevæger de unge sig alligevel ud i 'de andres' fællesskaber, er der ofte sociale koder i mødet med andre mennesker og nye fællesskaber, som de ikke kender. De kan have en tendens til at holde deres historie og baggrund hemmelig eller 'dosere' den for ikke at skræmme andre væk. De unge oplever ulige muligheder, når det kommer til at deltage i de fællesskaber, der udfolder sig rundt om dem i fritiden, i skolen og ikke mindst i den videre uddannelse.

» **Jeg har mødt mange gennem mit liv, som gerne har villet mig, både professionelle og nogle fra mit studie, men jeg har aldrig kunnet vedligeholde det eller magte det.**

Kvinde, 29 år

NØGLEN TIL DET GODE LIV

En central indsigt, som går på tværs af de unges fortællinger er, at når det lykkes at finde vej til nye positive fællesskaber og skabe relationer, der ikke er betalte, bliver de ganske ofte afgørende og betydningsfulde på de unges vej mod at skabe deres egen base. De unge taler om at vokse og få lov til at blive 'mere end et børnehjemsbarn'. De taler om at blive inspireret og bakket op i det liv, de prøver at skabe for sig selv.

» **Jeg har haft et netværk af tidligere pædagoger, som gav mig den opbakning, jeg skulle bruge. Så jeg var ikke bare en (...) når de var på arbejde, men mere end det. Vi havde stadig kontakt, selvom efterværnet sluttede.**

Mand, 29 år

De nævner de gode relationer, der griber, hjælper på vej og hjælper til at finde løsninger, når det brænder på. De gode venner, der er der, bakker op, åbner nye horisonter eller er rollemodeller for, hvordan livet også kan se ud. Fagprofessionelle, der bliver til mere end en professionel relation. Kammerater fra studie og fritidsinteresser, der giver adgang til 'almindelige liv', hvor man kan være mere end den, der er et anbragt barn. Blivende relationer, der støtter de unge i at bygge et liv med en mere stabil base.

» **De sunde venner har hjulpet mig i at holde fast i det drive, jeg har med at få en uddannelse. Fordi når jeg ser på dem, så ser jeg et liv, jeg rigtig gerne vil leve.**

Kvinde, 22 år

De unges fortællinger afspejler, at der, hvor de unge er lykkedes med at skabe (eller genskabe) et hjem, er der altid relationer på spil – de har ikke gjort det alene. Det vigtige er ikke så meget, om det er venner, tidligere pædagoger eller plejeforældre, der tager relationen på sig, når støtten fra kommunen hører op. Det vigtige er troen på og erfaringen med, at de er der og er med til at skabe trædesten til nye og bedre livsmuligheder.

PROBLEMSTILLINGEN I TAL

4 ud af 10 anbragte unge har oplevet enten sammenbrud eller planlagte skift i den første tid, efter at de er blevet anbragt. 77 % af sammenbruddene sker inden for det første år af anbringelsen.¹¹

89% af anbragte børn har kontakt med deres biologiske mor, mens kun 65 % har kontakt til deres far.¹²

56% af anbragte børn og unge går til organiserede fritidsaktiviteter mindst en gang om ugen. Det er en betydeligt mindre andel end blandt ikkeanbragte.¹³

93% af anbragte børn og unge mellem 11 og 17 år har to eller flere venner. Halvdelen af dem oplever dog sjældent at have venner med hjem eller komme på besøg hos venner, og 7 % har højst én ven eller slet ingen.¹⁴

DET VISER FORSKNINGEN

Anbragte og tidligere anbragte unges relationer til professionelle, pædagoger eller socialarbejdere er ofte usikre og flygtige, og de unge er bevidste om, at relationerne og omsorgen ikke er ubetinget. Det kan føre til en mistro over for andre mennesker og deres intentioner med at yde støtte, og det kan gøre det svært for de unge at bede om og tage imod hjælp.¹⁵

62 % af anbragte børn og unge, der har været på deres anbringelsessted i mindre end to år, og hvor det ikke er deres første anbringelse, har oplevet at skulle skifte anbringelsessted, selvom det ikke var planen.¹⁶

Mangel på stabile relationer – både til mennesker og til steder – kan medføre usikre boligforhold, fortsatte opbrud, magtesløshed og rastløshed og gøre overgangen fra anbringelse til eget hjem vanskelig.¹⁷

Unge, der har oplevet mange anbringelser og opbrud i opvæksten, har større risiko for at blive hjemløse. Omvendt fungerer stabile og fortrolige relationer til et voksent familiemedlem som en beskyttende faktor mod hjemløshed.^{18 19}

PEJLEMÆRKER PÅ VEJEN MOD STYRKELSE AF NETVÆRK OG RELATIONER

Langtidsholdbare, positive netværk ser ud til at være afgørende for de unges livsmuligheder, også når det gælder om at skabe sig et hjem. Men netværkene kommer ikke af sig selv. Der er brug for at skabe bedre rammer for, at unge anbragte kommer ud af anbringelsen med en solid base af blivende relationer – til voksne støttepersoner og til jævnaldrende kammerater – på vejen mod et godt liv i eget hjem. For en del vil der både være brug for aktivt at bygge bro til nye relationer, for at støtte de unges egen kapacitet til at være i relationer og for at støtte og styrke de netværk, de unge har med sig, når de betalte relationer holder op.

TÆNK HVIS...

- ... anbragte unge kom ud af anbringelsen med et styrket og støttende socialt netværk.
- ... det at være anbragt var en trædesten til deltagelse i fællesskaber og samme livsmuligheder som andre unge.
- ... flere børn og unge kom fra en anbringelse med oplevelsen af at kunne noget og være værdifulde – så de kunne tage den oplevelse med ind i almindelige fællesskaber.

TEMA 2: PSYKISKE EFTER- VIRKNINGER

De unges fortællinger vidner om, at mange har lidt alvorlig psykisk overlast og har været udsat for begivenheder og oplevelser – både før og under anbringelsen – der kan være dybt traumatiserende.

Mens de unge forsøger at finde fodfæste i egen bolig, kæmper de samtidig med følgerne af deres opvækst. De bruger selv ordet 'traumer' og vender hele tiden tilbage til, hvor vigtigt det er for dem at få mulighed for at bearbejde dem. Deres fortællinger vidner om, at mange har lidt alvorlig psykisk overlast og har været udsat for begivenheder og oplevelser – både før og under anbringelsen – der kan være dybt traumatiserende.

For de unge er det centralt at få mulighed for at bearbejde disse psykiske eftervirkninger, og det oplever de ikke i tilstrækkelig grad er muligt. Derfor bliver ubearbejdede traumer og alvorlig psykisk ubalance ved med at skabe problemer i deres liv og kan medvirke til at gøre det svært at etablere sig i eget hjem.

ANBRINGELSE KAN GIVE YDERLIGERE TRAUMER

De livsvilkår, som gør, at man bliver anbragt, er i sig selv en tung byrde at bære for et barn. Det at blive fjernet er yderligere en byrde. For nogle er anbringelsen pludselig og uden forklaring. For andre er selve det at blive adskilt fra forældrene voldsomt – uanset forældreoven. Dette voldsomme skift i livet følger de unge i deres videre liv og bliver til en del af den tunge mentale bagage, mange oplever at bære rundt på.

» Jeg blev fjernet som ni-årig ved, at jeg blev hentet og kørt op på opholdsstedet, og så kørte personen der havde hentet os igen. Så stod jeg der med min lillebror og min storesøster og 25 børn og syv personaler. Det følte virkelig som et overgreb.

Mand, 20 år

En mindre del af de unge fortæller om stabile anbringelser, hvor de bliver samme sted gennem lang tid. Men mange oplever flere skift, som ofte involverer konflikter eller andre voldsomme begivenheder i tiden op til. For de få bliver anbringelsen en tid, hvor der bliver ro, overskud og kærlighed nok til at få en stærkere ballast at gå ud i livet med. Men for en del følger anbringelsesforløbet i stedet yderligere traumer til de oprindelige.

DE UNGE SELV BLIVER GJORT TIL PROBLEMET

De unges reaktioner på en opvækst med svigt, misrøgt og mistro gør ofte, at de selv – og ikke deres historie – kommer i fokus som problem. De unge er meget bevidste om, at de ikke nødvendigvis har været 'nemme' børn og unge, og at det, de har været igennem, påvirker deres måde at være på. Men de oplever ikke altid at være blevet mødt med forståelse for de alvorlige oplevelser og begivenheder, der ligger bag deres adfærd, eller med tilstrækkelige redskaber til at bearbejde oplevelserne og komme videre.

I stedet fortæller de om at skulle slås dobbelt: Både med deres psykiske følgevirkninger og med den måde, de bliver mødt på, når de reagerer. For nogle bliver det yderligere traumatiserende.

» Som 12-årig har jeg et selvmordsforsøg i min plejefamilie. Måden, det bliver håndteret på, er, at det er op til plejefamilien at løse det. Jeg kommer til nogle psykologsamtaler for noget udredning, men konklusionen er, at jeg ikke fejler noget. Der står jeg tilbage med følelsen af, at det bare er mig, der er noget galt med, og vi fortsætter bare, som det hele tiden har været.

Kvinde, 19 år

En del unge får tilbudt behandling og terapi på et tidspunkt i deres anbringelse. Men der er meget på spil, som kan være afgørende for, om de siger ja, eller om de får noget ud af tilbuddet.

Det kan også føles risikofyldt at betro sig til en psykolog eller behandler, når man ikke er sikker på, hvor det man fortæller, ender. Nogle af de unge har oplevet, at noget, der blev delt i fortrolighed, er blevet givet videre og siden har fået negative konsekvenser for dem. Andre er meget bevidste om, at det at bede om hjælp samtidig kan gøre, at der kommer fokus på deres mestringsevner, fx som ung mor.

» I det øjeblik jeg som 14-årig blev gravid, er der ikke længere fokus på, hvad jeg har brug for, men hvad mit barn har brug for (...) Jeg har brug for psykologhjælp og hjælp til alle de ting, jeg har været igennem og stadig går igennem. Der får jeg at vide, at de skal have en udtalelse fra vuggestuen, og da den udtalelse de får ikke siger "alarm, alarm", vil de ikke prioritere at give mig hjælp. Betingelsen for at give mig hjælp er, at mit barn mistrives. Jeg havde brug for at finde mine ben at stå på som teenager og ung mor. Det er en bagage, som stadig forfølger mig, fordi jeg aldrig får bearbejdet det.

Kvinde, 29 år

TILBUD OM TERAPI ER IKKE TILGÆNGELIGT, NÅR DE UNGE ER KLAR

Tilbuddet om terapi kommer ofte på et tidspunkt, hvor de unge ikke er klar til at arbejde med sig selv. Mange er først klar til at kigge indad, når de er fyldt 18 og på den anden side af anbringelsen. Her er muligheden for støtte til et terapeutisk forløb mange gange lukket. Og på det tidspunkt har de fleste unge på grund af deres livssituation i øvrigt vanskeligt ved selv at betale for den nødvendige hjælp til at få bearbejdet et traumatisk livsforløb.

NØDVENDIGHEDEN AF AT KIGGE TILBAGE

En klar pointe fra drøftelserne med unge, fagfolk og forskere er, at spørgsmålet om, hvad der skal til for at lykkes med at flytte hjemmefra og opbygge en stabil base, ikke kan adskilles fra spørgsmålet om de unges baggrund. Det blev pointeret igen og igen af de unge, og det blev bekræftet og underbygget af fagprofessionelle og forskere. I forskningen belyses temaet ofte med fokus på diagnoser og andre af de indikatorer på mistrivsel, som en alt for stor andel af anbragte og tidligere anbragte udviser. De unge oplever diagnoserne som hjælpsomme i forklaringen på noget af det, de kæmper med i livet. Men de ubearbejdede traumer, som opvæksten har ført til, gør det fortsat vanskeligt at skabe en stabil tilværelse i årene efter anbringelsen. Først når de unge får mulighed for at vende blikket tilbage på de vilkår og relationer, de er vokset op med, og i det lys få en større selvforståelse, oplever de, at der bliver rum til, at deres psykiske mén løsner sig.

PROBLEMSTILLINGEN I TAL

44% af anbragte unge født i 1995 har fået en psykiatrisk diagnose som 19-årig mod 7 % af alle unge generelt.²⁰

Unge, der er anbragt **sent** i livet, og unge, der har oplevet mange forskellige anbringelsesforløb, har næsten dobbelt så stor sandsynlighed for at have en psykiatrisk diagnose sammenlignet med unge, der kommer i tidlig familiepleje.²¹

4 ud af 10 anbragte børn og unge mellem 11 og 17 år har trivsels- og adfærdsproblemer uden for normalområdet. For børn og unge generelt er tallet 1 ud af 10.²²

28% af børn og unge, der er eller har været anbragt uden for hjemmet, har forsøgt selvmord. Det gælder 40 % af nuværende og tidligere anbragte piger og 16 % af drengene. Til sammenligning er andelen af øvrige unge 7 % for piger og 3 % for drenge.²³

DET VISER FORSKNINGEN

Anbringelser uden for hjemmet er et unikt traume, der indebærer en række tvetydige tab, dvs. tab, der mangler afklaring og afslutning og en klar proces for at sørge og bearbejde tabet. Efterfølgende kan selve anbringelsen medføre yderligere tvetydige og uafklarede tab – fx gennem gentagne tab af hjem, manglende stabilitet og usikre familiære relationer.²⁴

Barndomstraumer får hjernen til at agere anderledes og modnes senere. Eksempelvis bliver evnen til at kontrollere impuls, indgå i emotionelle forhold, afveje konsekvenser og tænke langsigtet udviklet senere hos mennesker, der har været udsat for traumer i barndommen. Studier viser også, at børn, der udsættes for omsorgssvigt tidligt i livet, er i højrisiko for at udvikle personlighedsforstyrrelser, selvskadende adfærd, depression og angst.²⁵

Anbragte unge har en høj grad af psykisk mistrivsel, der kommer til udtryk i symptomer på depression, ADHD og lavt selvværd, sammenlignet med unge generelt. Anbragte unge er også overrepræsenteret, når det gælder egentlige psykiatriske diagnoser.²⁶

Psykiske lidelser er en risikofaktor for hjemløshed, manglende uddannelse og ingen beskæftigelse. Unge tidligere anbragte er overrepræsenteret blandt de mest marginaliserede grupper i samfundet; misbrugere, psykisk syge og psykisk syge misbrugere.²⁷

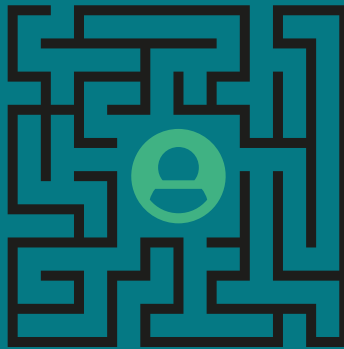
PEJLEMÆRKER PÅ VEJEN MOD BEDRE MULIGHED FOR AT BEARBEJDE PSYKISKE EFTERVIRKNINGER

Et større fokus på både det, de unge kommer fra inden anbringelse, og konteksten rundt om de unge og deres sociale relationer under anbringelsen, ser ud til at være afgørende. Afgørende i arbejdet med de unges problemer under anbringelsen. Og afgørende for, at de unge kan overkomme alvorlige psykiske følger af deres opvækst og få succes med at skabe en mere stabil tilværelse og et hjem på den anden side af anbringelsen. De unge nævner selv, at det er nødvendigt med tidsubegrænset adgang til støtte og hjælp til at bearbejde traumer. Der er også brug for at skabe bedre forståelse for de unges psykiske følgevirkninger og styrke handlemuligheder hos fagpersonerne rundt om de unge i anbringelsesårene. Endelig er der – ud over individuelle udredninger og diagnostiseringer – brug for under anbringelsen at arbejde med relationer og samspil i plejefamilien eller på opholdsstedet.

TÆNK HVIS...

- ... en anbringelse var et rum for at bearbejde traumer frem for at føje til dem.
- ... der blev fokuseret mere på relationer i forståelsen og bearbejdningen af anbragte børn og unges problemer.
- ... det aldrig blev for sent for tidligere anbragte at få støtte til at bearbejde og skabe mening og sammenhæng i deres livsforløb.

TEMA 3: SYSTEMSKABTE FORHINDRINGER

De unges fortællinger kredser om umyndiggørende og fordomsfulde møder med sagsbehandlere, hvor gode valg og langsigtede strategier ikke gøres nemme.

Det offentlige system, som er skabt for at hjælpe anbragte børn og unge, kan for de unge føles som en labyrint, som ikke er til at finde rundt i. Indsætserne hænger ikke sammen og formår ikke at understøtte og forberede de unge på en succesfuld overgang til voksenlivet og eget hjem. De unges fortællinger kredser om umyndiggørende og fordomsfulde møder med sagsbehandlere, og hvor gode valg og langsigtede strategier ikke gøres nemme.

LAVE FORVENTNINGER

De unge fortæller om hyppige skift af sagsbehandlere. De oplever, at sagsbehandleren mangler tid, og de savner personligt engagement. Samtidig oplever de ofte at blive mødt med forudfattede forestillinger og fordomme. Det sker i skole- og uddannelsesforløb, men også i mødet med sagsbehandlere, hvor de unge beskriver, at de bliver mødt med lave forventninger frem for inspiration og opbakning til at forfølge en drøm. Flere unge fortæller, at de direkte er blevet frarådet at stille efter en videregående uddannelse med argumentet om, at det bliver for svært og er urealistisk.

» Jeg fik altid at vide af min sagsbehandler, at det ville være at stille for højt at tage en videregående uddannelse. Men på Alexandrakollegiet mødte jeg kvinder, der havde haft et langt uddannelsesforløb, og det var dejligt at have nogle at spejle sig i.

Kvinde, 29 år

BALANCEN MELLEM RESSOURCESTÆRK OG RESSOURCESVAG

De unge oplever, at de på en og samme tid skal være ressourcestærke og ressourcevage for at begå sig i systemet. Hvis de er for velfungerende, kan de ikke få hjælp. Omvendt er det også et problem, hvis de ikke er velfungerende nok eller opfører sig 'besværligt'. Begge dele opleves som en hindring for at få hjælp i overgangen til voksenlivet.

Det skaber en grundlæggende utryghed for fremtiden; kan jeg risikere at miste den støtte, jeg får, hvis min sagsbehandler synes, at jeg er for velfungerende? Og hvad så, når den støtte netop er forudsætningen for, at mit liv fungerer? Får jeg fjernet mit barn, hvis jeg fortæller, hvor dårligt jeg har det? De unge kan være nødt til at 'dosere' deres fortælling strategisk for at få hjælp.

» Det er en balancegang – hvis du udvikler dig for langsomt, så tager de hjælpen fra dig, og hvis du udvikler dig for hurtigt, tager de den også fra dig. Jeg kan ikke rigtig få den der stabilitet. Det er hele den der konstante uvished om, at om et halvt år kan det hele blive taget igen.

Kvinde, 19 år

De unge fortæller også om, hvordan systemet ikke har set deres sårbarhed og behov for hjælp, hvis de klarer sig godt, fx i skole og uddannelse. Mange påpeger, at det at få en uddannelse for dem er et afgørende brud med familien og den dysfunktionalitet, der har forårsaget deres anbringelse. Men selvom man udadtil ser ud til at klare sig godt, kan det være nødvendigt med hjælp og støtte for at fastholde den positive udvikling. Her vækker det harme hos de unge, når de får nej til hjælp med den begrundelse, at 'du er så ressourcestærk, du klarer dig nok'. For nogen kan det være det, der får læsset til at vælte med bl.a. hjemløshed som konsekvens.

» Jeg troppede også op på jobcentret i København for at spørge, hvad jeg kunne gøre (for at finde et sted at bo, da jeg var hjemløs, red.) – kunne de guide mig et sted hen? Men siden jeg kunne tjene mine egne penge, ikke havde en nål i armen og havde en ren straffeattest, så var der ikke noget at gøre. Jeg var for ressourcestærk. Der knækkede det sgu lidt for mig.
Mand, 24 år

SYSTEMETS UTILSTRÆKKELIGHED

Trods gode hensigter oplever de unge, at den måde, systemet er indrettet og fungerer på, bidrager til, at deres liv bliver fragmenterede. Mange af de unge beretter i deres fortællinger om tidspunkter med utilstrækkelig og alt for sen hjælp fra kommunen præget af mange sagsbehandlerskift og hurtige og ikke optimale ad hoc-løsninger.

» Jeg fortalte kommunen om min situation (som hjemløs, red.), og at jeg håbede, de kunne hjælpe mig med at få tag over hovedet, så jeg kunne fortsætte mit studie. Kommunens svar var, at enten kunne jeg flytte på herberg, eller også kunne jeg droppe mit studie, komme på kontanthjælp og derved komme foran i køen til deres anviste boliger.

Kvinde, 27 år

Der kan være mange årsager til, at systemet for de unge opleves usmidigt og dysfunktionelt – fx økonomisk pres, uhensigtsmæssig siloopdeling og uklar lovgivning på området. Og også de fagprofessionelle, som arbejder i systemerne, lider under det og kan have svært ved at navigere. Det bidrager ikke positivt til at skabe klarhed om rettigheder, regler og støttemuligheder for de unge. Og det forstærker de unges oplevelse af, at de ikke selv bestemmer over deres liv.

Fra deres forældre, gentagne anbringelser, ikke varslede skift og pludselige ændringer i muligheden for hjælp og støtte fra det offentlige er de unge vant til mangel på kontinuitet, forudsigelighed og kontrol. Det tager de med sig videre i livet. De unges historier vidner om, at de er utrolig gode til at finde her og nu-løsninger, når verden igen vælter, og det system, de forventede kunne hjælpe, alligevel ikke kan. Men det er løsninger, som set udefra ikke altid er lige fornuftige og langsigtede.

FRA BARN TIL VOKSEN

Særligt overgangen fra barn til voksen ved det fyldte 18 år volder for mange udfordringer i forhold til det offentlige system. Det er et brat brud, fordi systemerne som oftest er adskilte i kommunerne, og voksenenheden ikke nødvendigvis ved, at den unge har været anbragt.

» **Jeg tænker meget på overgangen til voksenenheden. Hvis man ikke får efterværn, når man er 18 år, hvad skal der så ske? Hvis man ikke får efterværn, så skal man i voksenenheden, men de samarbejder overhovedet ikke med de unge og de institutioner, man kommer fra. Den forudsigelighed, som vi tidligere anbragte har meget brug for, er ikke til stede.**

Kvinde, 19 år

De unge oplever pludselig ukendte krav og regler, og store konsekvenser af ikke at overholde dem. Mange er samtidig i gang med at etablere sig i egen bolig, og her kan flytning over kommunegrænser også bidrage til yderligere usikkerhed om rettigheder og muligheder i en ny kommune. Overgangen kan også ramme særlig hårdt på økonomien. Flere fortæller, hvordan overgangen fra anbragt med lommepenge og få udgifter til voksen med faste udgifter at holde styr på har sendt dem ud i ustabile livs- og boligsituationer og for nogens vedkommende hjemløshed.

NÅR DET LYKKES

Forskerne, som deltog i drøftelserne med de unge, har været med til at understrege, hvordan systemets indretning både bidrager og ligefrem opfordrer de unge til kortsigtede og kreative løsninger, og at selvsamme system så ofte klandrer de unge for, at løsningerne er uholdbare og fører til yderligere ustabilitet. Når det lykkes de unge at finde succesfuld vej gennem systemet, er det ofte via personlige relationer. De unge taler om mødet med et menneske i systemet, der har hjulpet dem; en støtte-kontaktperson, man havde en særlig relation til, og som strakte sig ekstra langt for at finde en holdbar løsning, en tidligere pædagog, som blev en personlig relation, og som hjalp med at finde vej igennem det snørklede system mod noget mere langsigtet. Nogle har også fundet og fået hjælp fra civilsamfundets hjælpeorganisationer, men det kræver i sig selv en vis styrke at finde og opsøge denne hjælp.

PROBLEMSTILLINGEN I TAL

4 ud af 10

anbragte børn og unge mellem 11-17 år har haft mindst tre sagsbehandlere inden for de seneste to år.²⁸

Hvis en anbragt ung har den **samme** sagsbehandler under et anbringelsesforløb, reducerer det risikoen for sammenbrud i anbringelsen signifikant, sammenlignet med sager, hvor forskellige sagsbehandlere er inde over anbringelsen.²⁹

Kun omkring **1/3** af anbragte børn og unge mellem 11 og 17 år føler sig inddraget i deres egen sag, og andelen af børn, der føler, at de blev taget med på råd inden beslutningen om anbringelsessted, ser ud til at være faldende.³⁰

Når børn **ikke** inddrages i forbindelse med en anbringelse, kan det have negative konsekvenser. Børnene bliver frustreret og kan miste tilliden til, at myndighederne kan og vil hjælpe dem samt får en generel mistillid til samfundet, som kan følge dem ind i voksenlivet.³¹

DET VISER FORSKNINGEN

Norsk forskning om den gode overgang fra anbringelse til voksenliv peger på, at forholdet til sagsbehandleren er afgørende for, om de unge føler, at de får den nødvendige støtte.³²

En konsekvens af unge tidligere anbragtes ustabile livssituation og den gennemgående følelse af at være anderledes er, at de unge i høj grad bliver orienteret mod at løse problemerne her og nu. Da de mangler rutineprægede handlemønstre opleves selv hverdagssituationer som uvante og problematiske, og det medfører en begrænset tidshorisont, hvor der ikke er plads og overskud til at planlægge og sætte langsigtede mål.³³

En dansk erfaringsopsamling peger på, at der ofte er gnidninger i samarbejdet mellem børne- og voksensystemet internt i kommunen. De unge befinder sig dermed i et spændingsfelt mellem børne- og voksensystemet, hvor der kan være tvivl om, hvilke paragraffer den unge hører under. For det andet kan der opstå udfordringer i sager på tværs af kommuner.³⁴

Undersøgelser viser, at de unge ikke må fremstå for ressourcestærke, hvis de ønsker at få tildelt efterværn, da det kan føre til, at systemet vurderer, at de ikke har behov for støtte til at stå på egne ben. Dette er en problematisk balance, hvor de unge skal lære at fremstille sig selv på en ønsket måde for at gå ind i forhandlingerne om deres ret til efterværn.³⁵

Interviews med unge, der har modtaget efterværn, peger på, at én af de vigtigste forudsætninger for, om et efterværnsforløb bliver en succes er, om den unge har eller får et tæt og fortroligt forhold til en voksen, fx en kontaktperson eller en pædagog.³⁶

PEJLEMÆRKER PÅ VEJEN MOD FÆRRE SYSTEMSKABTE FORHINDRINGER

For at mindske usikkerhed, ustabilitet og skrøbelige livssituationer, også hvad angår bolig, ser det ud til at være afgørende at gøre op med flere typer praksis i de offentlige støttesystemer rundt om unge anbragte. Der er brug for et langsigtet og systematisk arbejde for at skabe grundlag for, at systemet bliver et sted, man oplever at få hjælp, og hvor ens forløb er præget af kontinuitet og udvikling. En af de løsninger, de unge selv peger på, er muligheden for selv at kunne vælge sagsbehandler. Forskerne efterlyser også et feedbacksystem, hvor unge er med til at kvalificere de fagprofessionelle og den fælles plan gennem løbende dialog og tilbagemelding.

Mange steder er der brug for at styrke de fagprofessionelles viden og kompetencer. Og der er brug for at understøtte konstruktivt samarbejde og dialog på tværs af enheder og siloer om, hvordan man bedst muligt hjælper de unge på vej ud i voksenlivet.

TÆNK HVIS...

- ... unge (tidligere) anbragte aldrig stod alene om at forstå vejene til støtte og hjælp.
- ... mødet mellem sagsbehandlere og unge altid var et menneskeligt møde, der gav den unge positiv handlekraft og modet til at forfølge en drøm.
- ... støttesystemerne aktivt bidrog til at skabe sammenhæng og kontinuitet i anbragte unges liv og understøttede gode, langsigtede valg.

TEMA 4: FORBEREDELSE TIL VOKSENLIVET

Når en anbringelse ophører, og de unge skal forlade opholdssted eller plejefamilie, oplever mange at stå alene med de udfordringer, der naturligt opstår i overgangen til voksenlivet.

Når en anbringelse ophører, og de unge skal forlade opholdssted eller plejefamilie, oplever mange at stå alene med de udfordringer, der naturligt opstår i overgangen til voksenlivet. De unges fortællinger rummer beretninger om ensomhed på vejen fra barn til voksen og oplevelsen af ikke at føle sig rustet til at klare hverdagen og håndtere udfordringer med bl.a. økonomi, studie/job og husholdning. Samtidig er det ofte på dette tidspunkt, at mange unge for alvor bliver indhentet af fortiden. Personlige og følelsesmæssige problemer med rod i opvæksten blusser op og øger risikoen for, at de blæses omkuld, med ustabilitet og hjemløshed til følge.

EN BRAT OVERGANG

Mange anbragte unge drømmer om at flytte for sig selv og slippe ud af 'systemet', klare sig selv og selv bestemme. Andre slås for at kunne blive i en anbringelse, fordi de på ingen måde føler sig klar til at stå på egne ben. Når de fylder 18 og skal flytte, er det for mange, uanset om det er frivilligt eller ufrivilligt, en brat og vanskelig overgang, som alene er defineret af en dato – og ikke af, om de selv eller dem omkring dem oplever, at de er klar til at flytte. De unge fortæller om at føle sig efterladt alene i nye omgivelser, hvor ingen rækker en hånd ud til fortsat kontakt, og hvor livliner og trædesten er få eller ikkeeksisterende. De beretter også om en skræmmende stilhed efter et liv med mange omkring sig.

» **Min plejefamilie havde ved flytningen afleveret mig og mine ejendele på min nye adresse, hvorefter de havde sagt farvel og kørt fra stedet. De første tre måneder efter jeg var flyttet, hørte jeg ikke fra dem. En dag tog jeg chancen og ringede min tidligere plejefamilie op og fortalte dem, at jeg savnede dem. Min plejefamilie gjorde det klart over for mig, at jeg ikke længere var deres 'job', men at jeg kunne få lov til at deltage i familiebegivenheder som hidtil.**

Kvinde, 27 år

De unge fortæller om at savne nære relationer og praktisk hjælp. Det efterværn, de i bedste fald tilbydes, er for manges vedkommende en kontaktperson 1-2 timer om ugen. Det oplever de unge er utilstrækkeligt i forhold til de udfordringer, de slås med. De oplever selv, at de i forhold til andre unge har mindre plads til at træffe dårlige valg og tage forskellige omveje til et godt liv. De ser, hvordan 'almindelige' unge bliver samlet op af deres forældre, der giver dem mulighed for at flytte hjem igen for en periode, hvis læsset vælter. Den mulighed har de fleste tidligere anbragte unge ikke. Det at flytte hjemmefra foregår ikke i deres eget tempo. Og hvis man snubler i sit nye voksenliv, fordi man måske har truffet et dårligt valg, kan det gå rigtig galt, før man samles op, fordi systemets hjælp er forbeholdt dem med størst behov.

MANGLENDE FÆRDIGHEDER

At flytte for sig selv kræver selvsagt en række praktiske færdigheder. At købe ind, lave mad, gøre rent, styre sin egen økonomi mv. Oveni skal man passe sit eventuelle job eller studie og honorere de krav, der stilles der. Det er færdigheder, som unge, der ikke har været anbragt, bruger år på at lære. De tumler måske lidt, henter hjælp hos deres forældre eller andre mere erfarne voksne, og nogen flytter hjem igen for en tid. For de fleste unge er det almindeligt, at livsfærdighederne kommer til over tid – og også længe efter, man er flyttet hjemmefra.

De tidligere anbragte unge oplever, at kravet til dem er, at de skal håndtere det hele på én gang. De fortæller om at blive pinlig berørte over ikke at kunne mestre basale færdigheder i hverdagslivet. Og om, hvordan de, selvom de har haft pligter og lært fx madlavning på en institution, har svært ved at overføre det og tage læringen med sig, når de skal bo selv. At stå alene med hele ansvaret er ikke det samme som at have deltaget i daglige gøremål i plejefamilien eller på opholdsstedet. Men de synes, de burde kunne klare det – og har en fornemmelse af, at alle andre unge omkring dem kan det fra start. Samtidig omtaler de det at flytte hjemmefra som at bo alene i eget værelse eller i egen lejlighed. Mestrer de ikke det, er de set med egne øjne ikke lykkedes med at flytte hjemmefra.

Særligt det at skulle styre sin økonomi, som for de flestes vedkommende er stram, volder problemer for mange. De føler sig ikke ordentlig forberedte på opgaven, og når de ikke har mulighed for at ringe hjem og spørge ansvarlige voksne til råds løbende, kan det kokske med økonomi og praktik i hverdagen. Det føjer til de unges oplevelse af ikke at slå til og føle sig som en fiasko. Og det øger risikoen for, at overgangen til eget hjem ikke bliver stabil og succesfuld.

» **Det, at jeg mangler penge hele tiden, sætter nogle begrænsninger. Jeg har ikke penge til at købe møbler og etablere et rart hjem for mig selv. Mit hjem er ikke et sted, hvor jeg kan slappe af eller et sted, jeg er stolt af at vise frem (...) Jeg tør ikke at få et dankort, fordi jeg er bange for, at jeg ikke kan administrere det. Jeg er bange for, at jeg ikke kan styre det, fordi jeg ikke har haft noget træning i det at have en god økonomi. Men jeg har overvejet det, for det er nu også meget rart, når man ikke har noget mad, at kunne gå ned og handle for en halvtredser, selvom man ikke har nogle penge. Men jeg tvivler på, at jeg kan styre det.**
Kvinde, 19 år

LARMENDE STILHED

De unges fortællinger om overgangen til egen bolig vidner også om, at processen meget ofte får svære følelser frem. Psykisk ustabilitet presser sig på, når man pludselig er alene. Og traumer fra barndommen og symptomer fra diagnoser kan slå ud i lys lue. Mange har glædet sig til, at de endelig kan være uafhængige og bestemme selv. Men stilheden i deres nye liv kan 'larme', når psyken driller. Det kan få de unge til at flygte ind i rastløshed, apati eller i værste fald misbrug.

» Når du får din egen bolig og skal vænne dig til at være alene derhjemme, så er du alene med både de gode følelser og de svære følelser. Det har jeg prøvet at stikke af fra ved at ryge en masse hash og være sammen med nogen hele tiden. Fordi når jeg er alene hjemme, så er der larmende stilhed, og jeg bliver rastløs. Jeg ved, der er nogle gode mennesker derude, men er jeg der så for meget, bliver det for meget for dem? Er de stadig lidt på arbejde, eller vil de virkelig gerne mig? Det, jeg har oplevet som barn, ligger stadig i rygsækken, så når korthuset ryster lidt, så er jeg stadig sårbar.

Mand, 29 år

De unge er bevidste om deres ustabilitet og ønsker sig at finde ro i den nye tilværelse. De fortæller om usikkerheden og sårbarheden i at bede om hjælp, når man nu troede, det skulle være lykken at få sit eget. Om risikoen for enten at blive afvist som for stærk eller miste det, man har, hvis man er for dårlig. Om ikke at bede om hjælp og forsøge at klare alt det svære selv i iveren efter at løsrive sig fra systemet. Flere fortæller også, hvordan man aflærer de praktiske færdigheder, man havde med sig, og lader alting flyde, når hovedet brænder sammen, fordi der er stress på, og alting virker uoverskueligt. Det bliver en ond cirkel, hvor flere fortæller, hvordan de ender med at skamme sig over, at det flyder derhjemme, og der hverken er råd eller overskud til at gøre det hyggeligt. Og samtidig er flove over, at de ikke formår at gøre noget ved det.

EN TYDELIG LIVLINE

Der, hvor overgangen til eget hjem ser ud til at være mindre problemfyldt, er den hjulpet på vej af masser af praktisk og følelsesmæssig hjælp og støtte på linje med den, de fleste ikkeanbragte unge får. På tværs af fortællingerne og drøftelserne mellem unge, fagfolk og forskere er det tydeligt, at kontinuerlige livliner og adgang til relationer, man har tillid til, og som man kan rådføre sig med om stort og småt, også lang tid efter en egentlig flytning, er centralt for at få succes med at etablere sig i egen bolig. Nogle unge fortæller, hvordan de har fundet denne hjælp i en frivillig organisation. Andre (færre) har fået støtten fra en fagperson, som de kender fra anbringelsen, og som har hjulpet dem på frivillig basis.

PROBLEMSTILLINGEN I TAL

Anbragte unge, der fylder 18 år, skal klare at flytte hjemmefra og bo selv, når anbringelsen ophører. Til sammenligning flytter almindelige danske unge hjemmefra, når de fylder ca. 21 år.³⁷

42% af unge efterværnsmodtagere mener ikke, at deres behov for støtte er blevet imødekommet, siden de fyldte 18 år. De færreste har oplevet at få hjælp til at holde styr på deres økonomi, finde en bolig og opbygge et netværk.³⁸

Ca. **1/5** af unge i målgruppen for efterværn føler sig ikke rustet til at starte eller fortsætte en uddannelse eller et arbejde, finde en bolig, opbygge netværk og sociale relationer eller holde styr på deres økonomi.³⁹ Til sammenligning har knap 9 % af alle danske unge problemer, der gør det svært for dem at klare hverdagen.⁴⁰

Den **primære** risikofaktor for at opleve gentagne betalingsproblemer som ung er fraværet af socialt netværk. Blandt unge, der mangler et netværk, har 28 % betalingsproblemer, mens det kun gør sig gældende for 8 % af unge med et stærkt netværk.⁴¹

DET VISER FORSKNINGEN

Unge i dag har generelt en mere glidende og længere overgang til voksenlivet, økonomisk selvstændighed, uddannelse og familieliv – selv i skandinaviske lande, hvor unge traditionelt flytter hjemmefra tidligere end deres jævnaldrende i Europa. Det har konsekvenser for unge, der har været anbragt, og som i princippet skal stå på egne ben, når de fylder 18 år.⁴²

Unge tidligere anbragte oplever ikke den samme grad af fleksibilitet mellem selvstændighed og støtte som deres jævnaldrende, der har muligheden for at flytte hjem igen, hvis noget går galt. Modsat oplever tidligere anbragte at blive overladt til sig selv og have få voksne at støtte sig til.⁴³

For unge, der har oplevet mange skift i deres opvækst, kan den kontinuerlige ustabilitet blive normalen. Det skaber en indre rastløshed, der gør det udfordrende for de unge at slå sig ned og bo det samme sted i længere perioder, da det at stå stille kan føles utrygt. Samtidig kan det at flytte fra sted til sted være en måde at udøve kontrol over sit liv, fordi ustabiliteten og forandringen således bliver selvskabt og ikke defineret af voksne eller systemet.⁴⁴

Et stort svensk studie af unge med anbringelsesbaggrund viser også, at de unge ofte mangler viden om hverdagslivet, som andre unge får fra deres forældre. Fx efterspørger de hjælp til økonomiske spørgsmål, som hvordan man laver et budget og sparer op, eller støtte og rådgivning til at planlægge deres uddannelse og tale om muligheder for fremtiden.⁴⁵

PEJLEMÆRKER PÅ VEJEN MOD BEDRE FORBEREDELSE TIL VOKSENLIVET

For at forbedre overgangen til egen bolig for unge tidligere anbragte ser det ud til, at der er brug for at skabe adgang til hjælp og støtte, der i mindre grad har en udløbsdato, og som er mere tæt på og omfattende end det, mange i dag tilbydes i efterværnet. Samtidig ser det ud til, at der skal fokus på at træne hverdagsmæssige færdigheder. Både unge, fagfolk og forskere peger på, at læring af færdigheder skal begynde i bedre tid, før den unge flytter fra plejefamilie eller opholdssted.

Endelig kan der være brug for i højere grad at vende opmærksomheden mod andre måder at bo på. Og at det at flytte hjemmefra kan være en længere proces, som ikke nødvendigvis behøver at starte alene i egen lejlighed eller på eget værelse.

TÆNK HVIS...

- ... der altid var tilgængelige livliner til hjælp og støtte for de unge på vejen mod et liv efter anbringelsen – uanset hvor snørklet eller lige vejen ser ud.
- ... der altid stod nogen klar til at hjælpe i kulissen, når den mentale bagage begynder at larme, eller boligsituationen bliver ustabil.
- ... alle unge lærte de nødvendige livsfærdigheder i løbet af anbringelsen.
- ... der fandtes mange måder at flytte hjemmefra på – også for anbragte unge.

FORTÆLLINGER
FRA DE UNGE OM
OVERGANGEN
MELLEM ANBRINGELSE
OG EGET HJEM

JEG FIK AT VIDE, AT HVIS JEG IKKE VAR KRIMINEL ELLER NARKOMAN KUNNE DE IKKE HJÆLPE

Jeg er 24 år gammel og har været i pleje, siden jeg var 3,5. Der, hvor mit liv væltede allerværst for mig var, da jeg blev myndig og var i gang med efferværnet. Min plejemor var min efferværnsperson. Min plejefar var druknet nogle år forinden. Det var ham, der havde styr på det med at søge bolig og alt det der. Det vidste min plejemor ikke noget om.

Jeg var flyttet på kollegium, da jeg var 17, men da jeg blev opereret i benet, så jeg ikke kunne fortsætte på min uddannelse, så skulle jeg

flytte ud. Jeg boede lidt rundt omkring – hos min plejebroder et lille stykke tid og i ganske kort tid hos min biologiske mor. Men hun røg så i koma og blev indlagt, og så blev vi smidt på gaden. Så fandt jeg en lejlighed med min kammerat. Vi boede der vel halvandet år, men en dag blev vi smidt på gaden, fordi vores udlejer havde snydt os.

Min kammerat og jeg mødtes på Hovedbanen og købte en six-pack som rigtige hjemløse. For hvad fanden skulle vi ellers gøre? Vi vidste virkelig ikke, hvad vi skulle. Dagen efter tog vi på kommunen i den by, hvor jeg arbejdede. Det var det eneste sted, vi lige vidste hvor lå. Bare for at høre, 'hvad gør vi nu, for jeg har ikke taget over hovedet'. Jeg blev spurgt, om jeg kunne tjene mine egne penge, hvor jeg selvfølgelig svarede, at jeg havde et job. Så spurgte hun mig, om jeg var narkoman. Det var jeg ikke. Eller om jeg var kriminel. Det var jeg heller ikke. Så var jeg for ressourcestærk til at få kommunens hjælp. Jeg spurgte, om ikke hun havde lyst til at gå ned på gaden. Det skulle ikke tage lang tid at blive kriminel, hvis det var det, der skulle til. Hun står og beder mig om at stikke en nål i armen eller slå nogen ned. Det kan jo ikke være rigtigt. Jeg har kæmpet hele livet for at være en normal borger.

Senere sagde jeg det så til min plejemor, men ikke hvor slemt det var. Hun troede, jeg sov på sofaer. Næste gang vi havde efterværnssamtale, nævnte hun det for kommunen. De mente, det var mit eget problem, fordi jeg havde fundet et kollegieværelse som 17-årig.

Fordi jeg selv havde fundet det, så havde jeg selv sagt nej til at få hjælp fra dem. Jeg havde ikke fået at vide af nogen, at det var sådan, det var. Så begyndte de at give min plejemor skylden for det. Hun kunne jo bare have skrevet mig op til nogle boliger, da jeg var yngre. Der blev jeg sur og udvandrede fra efterværnet og sagde til dem, at nu har vi ikke mere at samarbejde om. Jeg troppede også op på jobcentret i København for at spørge, hvad jeg kunne gøre – kunne de guide mig et sted hen? Men siden jeg kunne tjene mine egne penge, ikke havde en nål i armen og en ren straffeattest, så var der ikke noget at gøre. Jeg var for ressourcestærk. Der knækkede det sgu lidt for mig.

Vi kæmpede med at finde noget gennem længere tid. Når vi var til samtaler på kommunen, havde jeg hver gang fået en ny sagsbehandler, så der er ingen, der har fulgt mig. De kendte kun mit navn. På et tidspunkt fandt jeg ud af, at min kollegas svigerfar boede et sted, der måske var en mulighed. Min plejemor ringede til dem og forklarede min situation. De var de første i 2,5 år, som så på det med menneskelige øjne. De skrev, "Det kan vi ikke forstå, det må vi gøre noget ved". De havde et par lejligheder, der lige var blevet tomme. Min plejemor betalte depositum af egen lomme, og jeg havde nøglerne inden for et par uger. Det var ikke kommunen, der hjalp, men min plejemor der gjorde det af sin egen fri vilje, selvom hun ikke længere var forpligtet til det.

» Så spurgte hun mig, om jeg var narkoman. Det var jeg ikke. Eller om jeg var kriminel. Det var jeg heller ikke. Så var jeg for ressourcestærk til at få kommunens hjælp.

JEG BOEDE I SHELTER – FOR JEG VILLE IKKE VÆRE EN BELASTNING FOR MINE VENNER

Jeg blev smidt ud hjemmefra, da jeg var 17 år gammel. Efter flere år på to forskellige opholdssteder var jeg blevet flyttet hjem som 15-årig. Min mor havde sagt ja på betingelse af, at hun fik hjælp, men hjælpen kom aldrig. På det tidspunkt hvor jeg blev smidt ud, havde jeg sagt et fast arbejde op, og skulle til samtale med UU (Ungdoms Uddannelsesvejledning, red.). På vej ud ad døren blev jeg uvenner med min fars kone. Vi råbte ad hinanden, og jeg sagde:

‘Skriv det du har at sige på en seddel’. Hun skrev ‘Skrid og jeg vil aldrig se dig igen’. Jeg tog sedlen med til UU-mødet. De sagde, at ‘det var da ikke så godt’, men kunne ikke gøre så meget.

Da mødet var færdigt, havde jeg ikke nogen steder at tage hen, så jeg flyttede i shelter. Det var i februar, og det var koldt. Men jeg fik en ven, der er låsesmed, til at lukke mig ind i min fars hus, så jeg kunne få mine ting. De næste halvandet år boede jeg i shelter. En gang imellem sov jeg hos nogle venner, og ellers var jeg dér – for jeg ville ikke være en belastning. Jeg skaffede mad på restauranter, jeg kendte til, og levede på må og få. Jeg tog kontakt til mit gamle slæng. Det var jeg nødt til, for de kunne skaffe mig penge. Der var nogle, der skyldte mig penge fra gamle dage, og så kunne de skaffe mig jobs. Jeg levede af at sælge stoffer. Jeg har altid nægtet at gå på kontanthjælp. Jeg ville hellere sælge end at indse, hvor langt ude jeg var.

Jeg gik på kommunen og sagde, at jeg boede i et shelter. De troede ikke rigtig på det i starten og mente, at jeg bare kunne bo hos min mor. Men jeg sagde til dem, at der jo var en grund til, at jeg havde boet på opholdssted i første omgang. Så fik jeg tilbudt en kontaktperson. Over for hende lagde jeg alt på bordet. Hun lyttede og sagde: ‘Jeg skal nok hjælpe dig’. Hun spurgte: ‘Hvad har du tænkt dig?’ og da vi havde talt om det, rådede hun mig til at starte på produktionsskole, for så var jeg berettiget til en ungdomsbolig. Det var jeg ikke særlig vild med. Jeg har altid

» **Jeg levede af at sælge stoffer. Jeg har altid nægtet at gå på kontanthjælp. Jeg ville hellere sælge end at indse, hvor langt ude jeg var.**

syntes, at det var tumber, der gik sådan et sted. Men jeg ville have et sted at bo, så jeg sagde ja. Det krævede, at jeg dukkede op, for ellers fik jeg ingen penge og mistede retten til min bolig. Jeg kom i køkkenet, og det blev vejen til den køkkenassistentuddannelse, jeg har nu. I lang tid var det noget, jeg gjorde, fordi jeg var nødt til det. Men efterhånden blev det også af lyst, for når du bliver anerkendt for det, du gør, så bliver du også glad for det. Set i bakspejlet var det godt, at jeg blev presset til at gå på produktionsskole, for det blev min vej ud af shelteret og væk fra min gamle flok.

I dag har jeg et godt forhold til mine forældre. Det var godt for os at komme væk fra hinanden. Jeg er i gang med at flytte ind til min kæreste på Nørrebro. Det er fint, for det gør det nemmere at holde mig fra mit gamle miljø. Også fordi hun er imod det, så når der kommer invitationer til fester med dem, så siger hun, at det skal jeg ikke. Hun kendte mig ikke dengang, og hun ser mig som den, jeg er nu i stedet for den, jeg var.

Det, der har betydet mest for mig på vejen, var min kontaktperson – det, at der var hjælp at hente et andet sted end hos venner og familie. Min første kontaktperson er stoppet, så hende må jeg ikke have privat kontakt med længere. Men jeg fik en anden, som kendte mig allerede. Det gjorde det til en nemmere overgang, at jeg ikke skulle starte forfra. Hvis jeg havde skullet det, så havde jeg nok sagt nej. Men jeg ville ønske, at kommunen ikke brugte den der med, at 'du kan flytte hjem til dine forældre' hver gang. Der er jo en grund til, at man har været på opholdssted, og det er en dårlig investering, at de ikke vil give hjælp, når man skal videre fra en anbringelse. Både til min mor, da jeg flyttede hjem til hende efter opholdsstedet, og da jeg gik på kommunen og fortalte, at jeg stod uden tag over hovedet.

Min historie gør, at jeg er viljestærk i dag. Når noget er svært, så ved jeg, at det ikke er rigtig svært – for jeg har været et værre sted og er kommet videre.

JEG ER LIDT 'LOST'

Da jeg var 14, blev jeg fjernet fra den plejefamilie, jeg boede hos. Det ødelagde nærmest alt for mig, og jeg er nok aldrig rigtig kommet mig over det. Jeg kom på institution som 13-årig, og efter et år kom jeg i en dansk plejefamilie. Der blev jeg rigtig glad for især plejefaren, og vi havde et rigtig godt forhold. Men jeg havde ikke så godt et forhold til plejemoren – hun var lidt af en heks. Min plejefar var der altid for mig, og hvis jeg koksede i det, så greb han

fat i mig og skældte mig ud, som man ville gøre med sine egne børn. Han støttede mig, så godt han kunne. Men så begyndte reaktionerne at komme fra det, jeg har været igennem i mit liv. Og så var jeg ikke så sød mere, for jeg teede mig åndsvagt og kom op at slås og gjorde de mærkeligste ting. Der blev jeg sendt væk fra plejefamilien.

Da jeg blev fjernet og kom på institution, der gik det fuldstændig galt. Jeg gik fra at bo i en kernefamilie, hvor jeg ikke skulle spørge om lov til alting, hvor der ikke var magtanvendelse og ikke de der ensomme nætter. Jeg havde en familie dengang – selv om den måske ikke var perfekt, havde jeg en kernefamilie, som jeg aldrig har haft. Det ødelagde det hele, syntes jeg.

I dag har jeg to børn, men jeg føler ikke rigtigt, at jeg har bygget noget op endnu. Jeg er lidt 'lost'. Jeg tænker hele tiden på, 'nå, men hvordan er det nu, man gør som familie?' Jeg vender hele tiden tilbage til at tænke på min plejefamilie, for det er jo den eneste kernefamilie, jeg har kendt. Men det er, som om jeg kan ikke gøre det (...) Og jeg føler mig jo pænt svigtet. Og det gør, at jeg ikke rigtig har kunnet stole på nogen. Især da jeg fandt ud af, at det var plejefamilien, der selv sagde, at de ikke ville have mig. Så begyndte jeg at tænke over, om det er, fordi jeg er udlænding – om det er derfor, jeg ikke passede ind. At jeg var det mørke barn. Jeg går stadig med en følelse af, at jeg ikke var det, de ønskede. Det er nok noget, man ikke kommer over.

» Hun var virkelig skrap, men hun gik lige i hjertet på mig. Hun gjorde alt det, som jeg manglede.

Men der har også været nogen, der var der. Der var en pædagog fra det sidste opholdssted, jeg boede på. Hun kom, da jeg

ellers havde opgivet at stole på nogen. Hun var virkelig skrap, men hun gik lige i hjertet på mig. Hun gjorde alt det, som jeg manglede. Hun og hendes mand havde ikke nogen børn, så jeg kunne komme med hjem til dem på ferie, og de tog mig med på ture og holdt min fødselsdag. Hun kæmpede meget for mig under min anbringelse. Hun var en kæmpe støtte.

Hendes mand døde desværre, og jeg har ikke så meget kontakt med hende længere. Men jeg ved, at jeg kan kontakte hende, og jeg skriver til hende en gang imellem. Der var også en pædagog på det første opholdssted, hvor jeg boede. Jeg holdt min første jul hos ham og hans familie. De sender mig julegaver, og jeg er stadig veninde med deres datter. De er der stadig, og dem har jeg kontakt med. Det betyder rigtig, rigtig meget for mig, for når man har været anbragt og har været mange forskellige steder, så kan man godt mangle de der mennesker, man kan dele minder med. Der er det rart med denne pædagog, som har fulgt mig fra starten af min anbringelse og til nu.

TAK

På de foregående sider har I via citater og fortællinger fra de unge fået et indblik i tilværelsen som tidligere anbragt, hvor de fire temaer 'netværk og relationer', 'psykiske eftervirkninger', 'systemskabte forhindringer' og 'forberedelse til voksenlivet' er de vigtigste fokusområder for de unge i overgangen til eget hjem.

Det er citater og fortællinger, der rører os og giver os et indblik i, hvorfor anbragte børn og unge har meget dårligere odds end andre børn og unge for at få et godt liv med alt hvad det indeholder af stabile relationer, fællesskaber, egen bolig, uddannelse og job.

Med denne publikation har vi sat fokus på de udfordringer, der er for de unge i overgangen mellem anbringelse og eget hjem. Det er udfordringer, vi skal tage alvorligt, når vi skal nyskabe løsninger. Hvis løsningerne skal være langtidsholdbare for de unge og for samfundet, er der brug for at investere i stærke samarbejder på tværs af kommuner og civilsamfund. Et samarbejde, hvor man ikke kun lytter til de unge – men aktivt inddrager og involverer dem i de udfordringer og løsninger, der skal udvikles. Hvor man tør at gå nye veje for at styrke de unges livsmestring.

Stor tak til de unge, der har delt deres erfaringer og fortællinger med os. Tak til de praktikere og forskere der har reflekteret sammen med os.

Lad os bruge denne publikation som afsæt for handling sammen for at styrke de unge, så de oplever at lykkes i livet.

DELTAGERE I ANALYSEN

FORSKERE

Ole Steen Kristensen, professor
Aarhus Universitet
Lars Benjaminsen, VIVE
Anne Kristine Mølholt, Institut for Sociologi og
Socialt Arbejde

PROFESSIONELLE (SAGSBEHANDLERE OG TILBUD)

Daniëlle Bertelsen, Livsværk
Gyda Heding, leder, De Unges Hus,
Københavns Kommune
Thomas Rytkjær Bleicken, Odense kommune
Anne-Louise Assendrup Prochownik, + 1,
CTI, Københavns Kommune
Tina Balslev Madsen, Randers Kommune

FRIVILLIGE ORGANISATIONER OG INTERESSEORGANISATIONER

Heidie Graversen, formand, Børn og Unges
Trivsel, projektleder UNIK
Viggo Spangsberg, Baglandet København
Christian Rundager, Fundamentet, Aarhus
Bente Nielsen, Tabuka
Rune Utzon Frank, Morgencaféen

ANDRE EKSPERTER OG VIDENSPERSONER

Mette Larsen, Videnscenter for
Anbragte Børn og Unge
Ilja Sabaj-Kjær, Hjem til Alle alliancen
Christina Diekhöner, Bikubenfonden
Sine Egede, Bikubenfonden

LITTERATURLISTE

- Andersen, M.B., Henriksen, K.G. & Horst, M. N. (2012). Det gode efterværn. Tidligere anbragte unges positive fortællinger om efterværn. Socialstyrelsen.
- Avery, R.J., & Freundlich, M. (2009). You're all grown up now: Termination of foster care support at age 18. *Journal of Adolescence*, 32(2), 247-257.
- Bakketeig, E. & Backe-Hansen, E. (2018). Agency and flexible support in transition from care: learning from the experiences of a Norwegian sample of care leavers doing well. *Nordic Social Work Research*, vol. 8, sup1, 30-42.
- Bengtsson, T.T. & Møhlolt, A. (2018). Creation of belonging and non-belonging in the temporal narratives of young people transitioning out of care in Denmark. *Nordic Social Work Research*, vol. 8, sup.1, 54-64.
- Benjaminsen, L. & Enemark, M.H. (2017): Veje ind og ud af hjemløshed. VIVE – Det Nationale Forsknings- og Analysecenter for Velfærd.
- Benjaminsen, L., Andrade, S.B., Andersen, D., Enemark, M. H. & Birkelund, J.F. (2015): Familiebaggrund og social marginalisering i Danmark. SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd.
- Børns Vilkår (2019). Svigt af børn i Danmark – status 2019.
- Danmarks Statistik 2018. Nyt fra Danmarks Statistik pr. den 5. december 2018 nr. 459
- Deloitte Consulting (2017). Efterværn og den gode overgang til voksenlivet – undersøgelse af efterværnsområdet i Danmark. Socialstyrelsen.
- Dworsky, A., & Courtney, M.E. (2009). Homelessness and the transition from foster care to adulthood. *Child Welfare*, 88(4), 23-56.
- Egelund, T. & Vitus, K. (2007): Sammenbrud i anbringelser af unge. Risikofaktorer hos de unge, forældre, anbringelsessteder og i sagsbehandlingen. SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd, 07:24.
- Egelund, T. & Vitus, K. (2007). Sammenbrud i anbringelser af unge. SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd.
- Finans Danmark og Forbrugerrådet Tænk (2018). Når unge flytter hjemmefra (unge, gæld og opsparing).
- Fowler, J.P. et al. (2017). Homelessness and aging out of foster care: A national comparison of child welfare-involved adolescents. *Children and Youth Services Review*, 77, 27-33.
- Fuglsang Olsen, R. og Lausten, M. (2017): Notat – Anbragte unges udsathed. SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd.
- Höjer, I. & Sjöblom, Y. (2014). Voices of 65 Young People Leaving Care in Sweden: "There Is So Much I Need to KL (2015): Analyse af skolegang og udvikling i voksenlivet blandt personer, som har været anbragt uden for hjemmet som barn.
- KL (2018) Udsatte børn – Nøgletal 2018' KL (2019) Udsatte børn – Nøgletal 2019' Know!. *Australian Social Work*, vol. 67, no. 1, 71-87.
- Lausten, M. (2018). Anbragte unge med psykiske vanskeligheder. VIVE – Det Nationale Forsknings- og Analysecenter for Velfærd.
- Lausten, M. & Jørgensen, T. (2016). Anbragte børn og unges trivsel 2016. SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd.
- Munro, E.R., Møhlolt, A., & Hollingworth, K. (2016). Leaving care in the UK and Scandinavia: Is it all that different in contrasting welfare regimes? I P. Mendes, & P. Snow (red.), *Young people transitioning from out-of-home care* (pp. 199- 219). Palgrave Macmillan.
- Møhlolt, A-K. (2017). Når man har været anbragt: En sociologisk undersøgelse af fortællinger om fortid, nutid og fremtid hos unge, der har været anbragt uden for hjemmet. Aalborg Universitetsforlag. Ph.d.-serien for Det Samfundsvidenskabelige Fakultet, Aalborg Universitet.
- Møhlolt, A., Stage, S., Pejtersen, J.H. & Thomsen, P. (2012). Efterværn for tidligere anbragte unge: En videns- og erfaringsopsamling. SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd.
- Nielsen, J.C. & Sørensen, N.U. (2011). Når det er svært at være ung i DK – viden og råd om unges trivsel og mistrivsel. Center for Ungdomsforskning.
- Olsen, R.F., Egelund, T. & Lausten, M. (2011): Tidligere anbragte som unge voksne. SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd.
- Paulsen, V. (2017). Overgang til voksenlivet for ungdom i barnevernet. Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet Fakultet for samfunns- og utdanningsvitenskap Institutt for sosialt arbeid.
- Rambøll Management Consulting (2018). Anbragte børn og unges trivsel 2018.
- Samuels, G.M. (2009). Ambiguous loss of home: The experience of familial (im)permanence among young adults with foster care backgrounds. *Children and Youth Services Review*, 31(12), 1229-1239.
- TrykFonden og Forbrugerrådet Tænk. (2018). Økonomisk mistrivsel blandt unge voksne.

SLUTNOTER

- 1 Lausten, M. & Jørgensen, T. (2016). Anbragte børn og unges trivsel 2016. SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd.
- 2 Benjaminsen, L. & Enemark, M.H. (2017): Veje ind og ud af hjemløshed. VIVE – Det Nationale Forsknings- og Analysecenter for Velfærd.
- 3 Pr. den 31.12.2017 var der 13.960 anbragte børn og unge ml. 0-22 år. Tallet er fra Danmarks Statistik – Nyt fra Danmarks Statistik pr. den 5. december 2018 nr. 459
- 4 Udsatte børn – Nøgletal 2019, KL, 2019.
- 5 Deloitte Consulting (2017). Efterværn og den gode overgang til voksenlivet – undersøgelse af efterværnsområdet i Danmark. Socialstyrelsen.
- 6 Udsatte børn – Nøgletal 2019 KL, 2019
- 7 Analyse af skolegang og udvikling i voksenlivet blandt personer, som har været anbragt uden for hjemmet som barn KL, 2015
- 8 Lausten, M. (2018). Anbragte unge med psykiske vanskeligheder. VIVE – Det Nationale Forsknings- og Analysecenter for Velfærd.
- 9 Fuglsang Olsen, R. og Lausten, M. (2017): Notat – Anbragte unges udsathed. SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd.
- 10 Udsatte børn – Nøgletal 2019, KL 2019
- 11 Egelund, T. & Vitus, K. (2007): Sammenbrud i anbringelser af unge. Risikofaktorer hos de unge, forældre, anbringelsessteder og i sagsbehandlingen. SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd, 07:24.
- 12 Lausten, M. & Jørgensen, T. (2016). Anbragte børn og unges trivsel 2016. SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd.
- 13 Lausten, M. & Jørgensen, T. (2016). Anbragte børn og unges trivsel 2016. SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd.
- 14 Lausten, M. & Jørgensen, T. (2016). Anbragte børn og unges trivsel 2016. SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd.
- 15 Mølholt, A.-K. (2017). Når man har været anbragt: En sociologisk undersøgelse af fortællinger om fortid, nutid og fremtid hos unge, der har været anbragt uden for hjemmet. Aalborg Universitetsforlag. Ph.d.-serien for Det Samfundsvidenskabelige Fakultet, Aalborg Universitet.
- 16 Rambøll Management Consulting (2018). Anbragte børn og unges trivsel 2018.
- 17 Bengtsson, T.T. & Mølholt, A. (2018). Creation of belonging and non-belonging in the temporal narratives of young people transitioning out of care in Denmark. *Nordic Social Work Research*, Vol. 8, sup.1, 54-64.
- 18 Dworsky, A., & Courtney, M.E. (2009). Homelessness and the transition from foster care to adulthood. *Child Welfare*, 88(4), 23-56.
- 19 Fowler, J.P. et al. (2017). Homelessness and aging out of foster care: A national comparison of child welfare-involved adolescents. *Children and Youth Services Review*, 77, 27-33.
- 20 Lausten, M. & Jørgensen, T. (2016). Anbragte børn og unges trivsel 2016. SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd.
- 21 Lausten, M. & Jørgensen, T. (2016). Anbragte børn og unges trivsel 2016. SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd.
- 22 Lausten, M. & Jørgensen, T. (2016). Anbragte børn og unges trivsel 2016. SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd.
- 23 Fuglsang Olsen, R. og Lausten, M. (2017): Notat – Anbragte unges udsathed. SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd.
- 24 Samuels, G.M. (2009). Ambiguous loss of home: The experience of familial (im)permanence among young adults with foster care backgrounds. *Children and Youth Services Review*, 31(12), 1229-1239.
- 25 Avery, R.J., & Freundlich, M. (2009). You're all grown up now: Termination of foster care support at age 18. *Journal of Adolescence*, 32(2), 247-257.
- 26 Lausten, M. (2018). Anbragte unge med psykiske vanskeligheder. VIVE – Det Nationale Forsknings- og Analysecenter for Velfærd.
- 27 Benjaminsen, L., Andrade, S.B., Andersen, D., Enemark, M.H. & Birkelund, J. F. (2015): Familiebaggrund og social marginalisering i Danmark. SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd.
- 28 Lausten, M. & Jørgensen, T. (2016). Anbragte børn og unges trivsel 2016. SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd.
- 29 Egelund, T. & Vitus, K. (2007). Sammenbrud i anbringelser af unge. SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd.
- 30 Lausten, M. & Jørgensen, T. (2016). Anbragte børn og unges trivsel 2016. SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd.
- 31 Børns Vilkår (2019). Svigt af børn i Danmark – status 2019.
- 32 Bakketeig, E. & Backe-Hansen, E. (2018). Agency and flexible support in transition from care: learning from the experiences of a Norwegian sample of care leavers doing well. *Nordic Social Work Research*, vol. 8, sup.1, 30-42.
- 33 Mølholt, A.-K. (2017). Når man har været anbragt: En sociologisk undersøgelse af fortællinger om fortid, nutid og fremtid hos unge, der har været anbragt uden for hjemmet. Aalborg Universitetsforlag. Ph.d.-serien for Det Samfundsvidenskabelige Fakultet, Aalborg Universitet.
- 34 Mølholt, A., Stage, S., Pejtersen, J. H. & Thomsen, P. (2012). Efterværn for tidligere anbragte unge: En videns- og erfaringsopsamling. SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd.
- 35 Mølholt, A., Stage, S., Pejtersen, J. H. & Thomsen, P. (2012). Efterværn for tidligere anbragte unge: En videns- og erfaringsopsamling. SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd.
- 36 Andersen, M.B., Henriksen, K.G. & Horst, M.N. (2012). Det gode efterværn. Tidligere anbragte unges positive fortællinger om efterværn. Socialstyrelsen.
- 37 Finans Danmark og Forbrugerrådet Tænk (2018). Når unge flytter hjemmefra (unge, gæld og opsparing).
- 38 Deloitte Consulting (2017). Efterværn og den gode overgang til voksenlivet – undersøgelse af

- efftærversnsområdet i Danmark. Socialstyrelsen.
- 39 Deloitte Consulting (2017). Efftærvern og den gode overgang til voksenlivet – undersøgelse af efftærversnsområdet i Danmark. Socialstyrelsen.
- 40 Nielsen, J.C. & Sørensen, N.U. (2011). Når det er svært at være ung i DK – viden og råd om unges trivsel og mistrivsel. Center for Ungdomsforskning.
- 41 Forbrugerrådet Tænk og Trygfonden (2018). Økonomisk mistrivsel blandt unge voksne.
- 42 Munro, E.R., Mølholt, A., & Hollingworth, K. (2016). Leaving care in the UK and Scandinavia: Is it all that different in contrasting welfare regimes? I P. Mendes, & P. Snow (red.), Young people transitioning from out-of-home care (pp. 199- 219). Palgrave Macmillan.
- 43 Paulsen, V. (2017). Overgang til voksenlivet for ungdom i barnevernet. Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet, fakultet for samfunns- og utdanningsvitenskap Institutt for sosialt arbeid.
- 44 Mølholt, A-K. (2017). Når man har været anbragt: En sociologisk undersøgelse af fortællinger om fortid, nutid og fremtid hos unge, der har været anbragt uden for hjemmet. Aalborg Universitetsforlag. Ph.d.-serien for Det Samfundsvidenskabelige Fakultet, Aalborg Universitet.
- 45 Höjer, I. & Sjöblom, Y. (2014). Voices of 65 Young People Leaving Care in Sweden: "There Is So Much I Need to Know!". Australian Social Work, vol. 67, no. 1, 71-87.

KOLOFON

Ung mellem anbringelse og eget hjem Udfordringer og potentialer

Copyright © 2019

Bikubenfonden
Otto Mønstedts Gade 5
1571 København V

SUS – Socialt Udviklingscenter SUS
Nørre Farimagsgade 13
1364 København K

Bikubenfonden

Søren Kaare-Andersen, direktør
Sine Egede, chef for socialområdet
Christina Diekhöner, seniorrådgiver

SUS

Agnete Neidel, chefkonsulent
Anna Møllerup, chefkonsulent
Sussi Maack, chefkonsulent
Ursula Hofeldt, juniorkonsulent

Redaktion og layout

Marianne With Bindslev,
kommunikationschef Bikubenfonden
Maja Bundgaard Hjorth,
kommunikationsmedarbejder
Bikubenfonden

Design

Peter Folkmar
www.peterfolkmar.com

Korrektur

Louise Urth

Foto

Blake Barlow, Serhat Beyazkaya,
Alexis Brown, Dan Carlson, Allison Griffith,
Elijah Henderson, Kevin Laminto,
Sharon McCutcheon, Cole Patrick,
Priscilla du Preez, Sanetwo Sodbayar,
Maria Teneva, Ben White / unsplash.com

Tryk

Rosendahls A/S

ISBN

978-87-992486-3-6

Bikubenfonden er en uafhængig, erhvervsdrivende fond, der arbejder med at nyskabe muligheder for unge på kanten og aktuel kunst. På det sociale område er det Bikubenfondens mission at styrke de unges livsmestring, og fonden samler gerne flere parter om fælles indsatser for at skabe varige forandringer. Bikubenfonden ønsker at skabe plads til nytænkning, kvalitet og langsigtede løsninger.

Socialt udviklingscenter SUS er en idé- og metodeudviklingsorganisation. SUS's mål er at styrke livskvaliteten, deltagelsesmulighederne og handlekraften for mennesker i en udsat livssituation. SUS involverer borgere og professionelle i engagerende og udviklende samarbejder og skaber resultater ved at kombinere viden om, hvad der virker, med nysgerrighed og mod til at eksperimentere og gå nye veje. SUS er organiseret som en almennyttig forening. De samarbejder med og løser opgaver på nonprofit basis for et stort netværk af organisationer, kommuner, ministerier og fonde.

